

ПРИРОДА РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

М.М. Росенко,

студентка 5 курсу

юридичного факультету

Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна

На сьогоднішній день одними з найбільш актуальних для вітчизняної науки та практики є низка питань, пов'язаних з тлумаченням норм Європейської конвенції про захист прав людини та основних свобод (далі Конвенція). Це пояснюється, по-перше, нагальною необхідністю впровадження конвенційних стандартів до національної правової системи, а по-друге, абстрактністю норм Конвенції, що вимагає їхнього постійного тлумачення, і в першу чергу через рішення Європейського суду з прав людини (далі Суд).

Водночас, текст Конвенції дає нам основні елементи розуміння справжньої природи рішень Суду. Встановлено прямий зв'язок між діяльністю Суду і забезпеченням додержання сторонами їхніх зобов'язань за Конвенцією (ст. 19 «Створення Суду»). З цієї статті, яку слід розглядати разом зі ст. 46 «Обов'язкова сила рішень і їх виконання», логічно випливає, що без рішень Суду неможливе здійснення Конвенції, [1 с.189].

Одна з проблем, що досліджується сьогодні - проблема джерел та форм права. Це є особливо актуальним з огляду на прийняття Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», в ч. 1 ст. 17 якого зазначено, що національні суди застосовують при розгляді справ Конвенцію та практику Суду, як джерело права.

Ця норма сприймається фахівцями неоднозначно.

Одні вважають, що рішення Європейського суду, безспірно є джерелом права. До них можна віднести, наприклад, С. Шевчука [2 с.49-50], П. Євграфова, В. Тихого [3 с.82].

Інші ж, навпаки не погоджуються з даним формулюванням. Так, наприклад Л.Тимченко вважає, що положення ст. 17 Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» щодо використання рішень Європейського суду, як джерела права не є коректним, оскільки дане положення Закону дає підстави стверджувати, що Європейський Суд з прав людини, творить право. Однак це не відповідає дійсності. Правильнішим було б застосовувати формулу: рішення Європейського суду є джерелом тлумачення права,[4. с.302].

О. Климович вважає, що за своєю юридичною природою рішення Європейського суду є офіційним тлумаченням Конвенції стосовно конкретної справи. Тлумачення Конвенції, здійснене Судом у мотивувальній частині рішення, щодо конкретної держави, стає «джерелом права Конвенції»,[5 с.9].

З цим положенням не погоджується В. Кононенко. На його думку, Конвенція є джерелом права, а рішення Суду - прецедентом її тлумачення,[6. с.132].

В цілому не буде перебільшенням сказати, що Європейська конвенція про захист прав людини та основних свобод живе в прецедентному праві Європейського суду з прав людини. Незважаючи на значну кількість розглянутих Судом справ, не потрібно думати, що можливості тлумачення Конвенції вичерпано, чи вони близькі до вичерпання. Як показує практика, багато положень Конвенції ще потребують детального розгляду, [7 с.16].

Зауважимо, що серед юристів-дослідників діяльності європейської системи захисту прав людини більшість схиляється до того, щоб розглядати рішення Суду, як акти автентичного тлумачення. Деяка їх частина робить

висновок, що не самі рішення як такі є обов'язковими для всього загалу сторін, а власне Конвенція в такому вигляді, як її витлумачив Суд, [1 с.190].

Отже, не зважаючи на різноманіття поглядів, можна погодитися з позицією визнання рішень Європейського суду з прав людини як джерела права. І звичайно, що в силу переваги позитивістських поглядів на право загалом, та на європейське право з прав людини зокрема, українські правники, практичні працівники та судді можуть і надалі вважати правом лише позитивні конвенційні норми, які були ратифіковані українською державою, та приймати правові акти та судові рішення всупереч практиці (прецедентному праву) Європейського суду з прав людини, що склалася. Але тоді слід пам'ятати, що внаслідок цього досить часто можуть виникати ситуації, коли Європейський суд задовольнятимете по суті скарги заявника на дії відповідних національних державних (судових) органів влади.

Список використаної літератури:

1. Взаємодія міжнародного права з внутрішнім правом України / за ред. В.Н. Денисова. – К.: Юстініан, 2006. – 672с.
2. Шевчук С. Судовий захист прав людини: Практика Європейського Суду з прав людини у контексті західної правової традиції: - Вид. 2-е, випр., доп. – К.: Реферат, 2007. – 847с.
3. Євграфов П., Тихий В. право тлумачення Європейського суду з прав людини і його значення для національного конституційного судочинства // вісник Конституційного суду України. – 2005. – № 6. – С. 81-83.
4. Тимченко Л.Д. Міжнародне право. – Х.: Консум, 1999. – 523с.
5. Климович О. Застосування прецедентної практики Європейського суду з прав людини судами України // Адвокат. – 2002. – №2. – С.38-40
6. Кононенко В. Рішення Європейського суду з прав людини як прецедент тлумачення Конвенції про захист прав людини та основних свобод // Право України. – № 3. – 2008. – С. 131-133.

7. Буроменський М.В. звернення до Європейського суду з прав людини; практика суду і особливості українського законодавства. Худож.-оформлювач І. Гаврилюк. – Харків: Харківська правозахисна група, Фоліо, 2000. – 32 с.

Науковий керівник: А.О. Червяцова